

(Goed) werk is goed voor u

Carel Hulshof

Bijzonder hoogleraar arbeids- en bedrijfsgeneeskunde AMC
Coördinator richtlijnen NVAB

Disclosure belangen spreker

(potentiële) belangenverstrengeling	Geen / Zie hieronder
Voor bijeenkomst mogelijk relevante relaties met bedrijven	Bedrijfsnamen
<ul style="list-style-type: none"> • Sponsoring of onderzoeksgeld • Honorarium of andere (financiële) vergoeding • Aandeelhouder • Andere relatie, namelijk ...	<ul style="list-style-type: none"> • • GEEN • •

Is werk(en) belangrijk?

Zowel Bie als mijzelf zijn niet aan de Alcohol, niet aan de Drugs, maar reeds jaren aan het Werk. Wat een hele erge Verslaving is. Daar kom je namelijk nooit meer van af.

Koot, 1976

Bertrand Russell *In Praise of Idleness* 1932

Work is of two kinds:

1. altering the position of matter at or near the earth's surface relatively to other such matter

unpleasant and ill paid

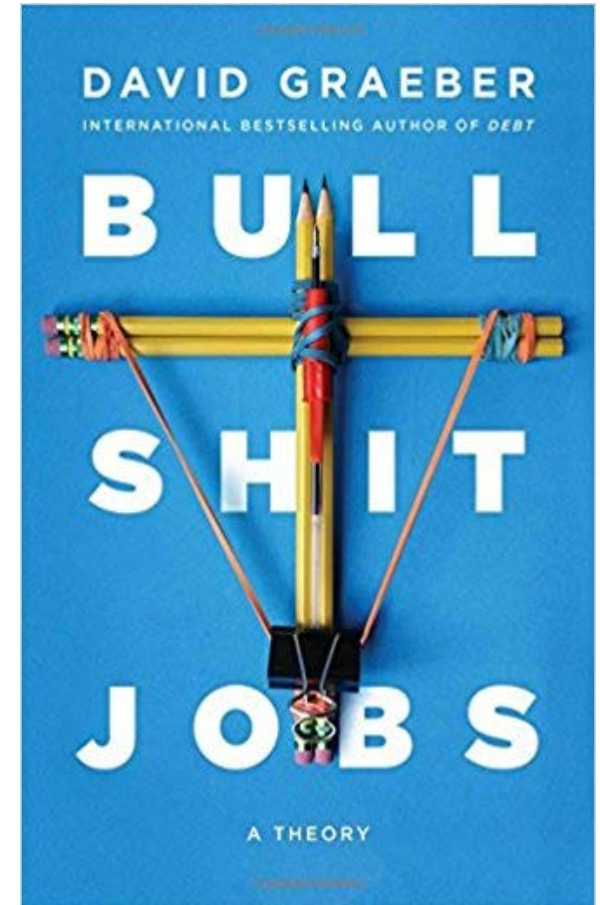
2. telling other people to do so

pleasant and highly paid

“Driekwart van het werk dat in de westerse maatschappij wordt gedaan is niets meer dan zinloze tijdsvervalsing en draagt niets bij aan een betere wereld. Daaronder behoort het leeuwendeel van de banen in het management, financiële dienstverlening, communicatie, marketing en administratie. Mensen met onzinbanen zijn sterk vertegenwoordigd in de kletsende klasse die excelleren in de media”.

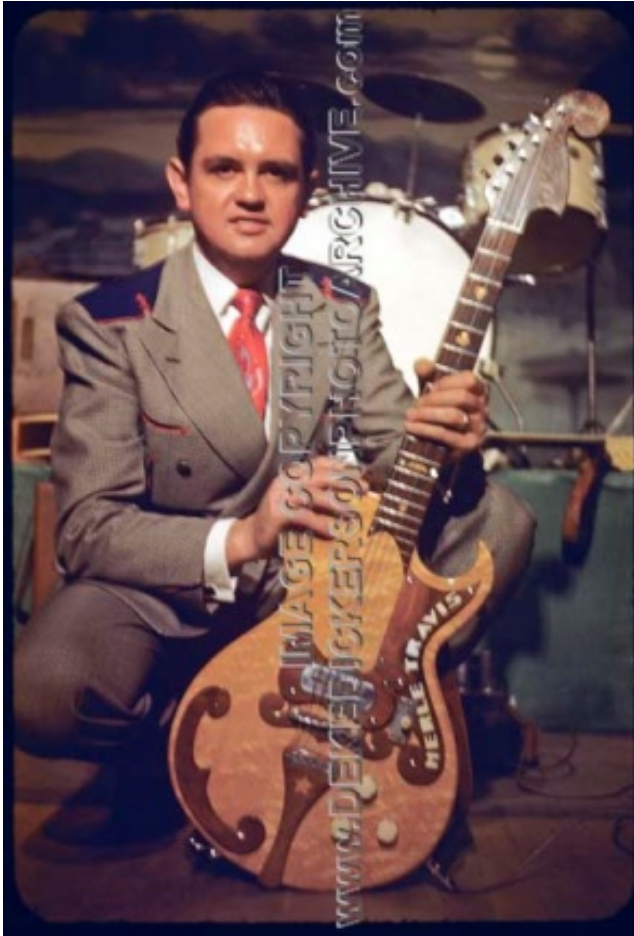

Is werken gezond?

Merle Travis

Where it's dark as a
dungeon and damp as the
dew

Where the danger is
double and pleasures are
few

Where the rain never falls
the sun never shines

It's a dark as a dungeon
way down in the mine

John O'Connor

I got that old carpal tunnel
and my hands won't move

But the foreman tells me
to stay in the groove

You cut that cattle as fast
as I do

You'll get that carpal
tunnel too

Working 9 to 5

Working 9 to 5 what a way to make a living

Barely getting by it's all taking and no giving

They just use your mind and they never give you credit

It's enough to drive you crazy if you let it

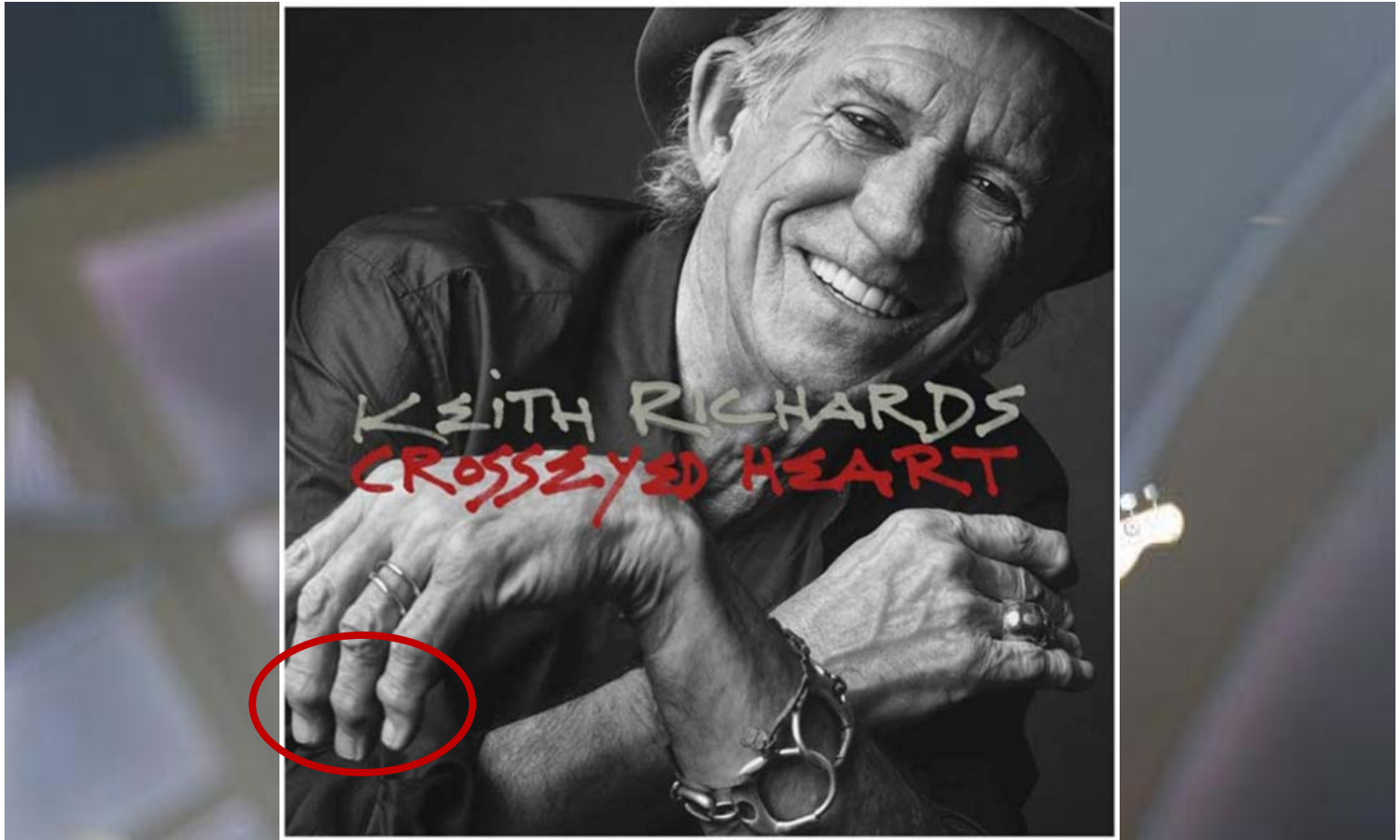
De zeven dwergen

He ho he ho
Het werk is weer gedaan
't Is tijd om weer naar
huis te gaan
He ho he ho
He ho he ho he ho
De dag is weer voorbij
En daarom zingen wij nu
blij
He ho he ho

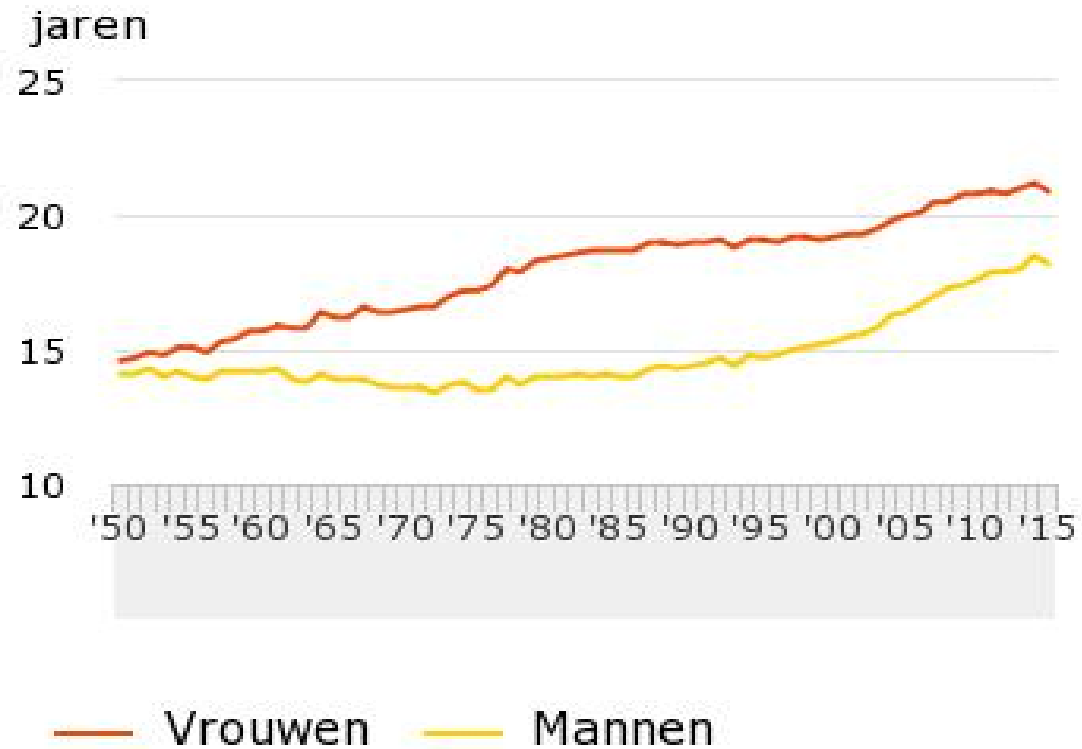
De oudere werknemer

Levensverwachting 65-jarigen

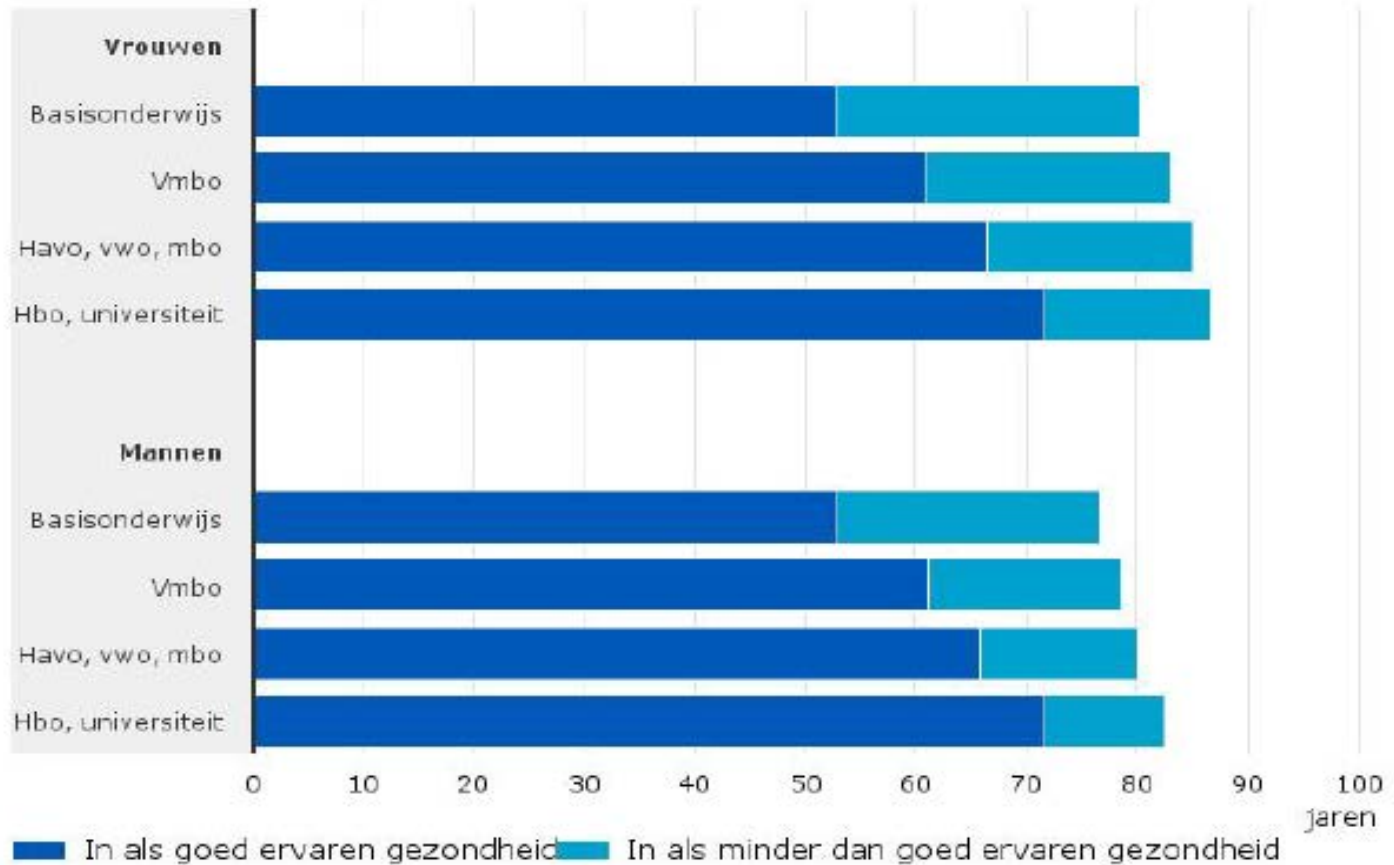
(CBS 2016)

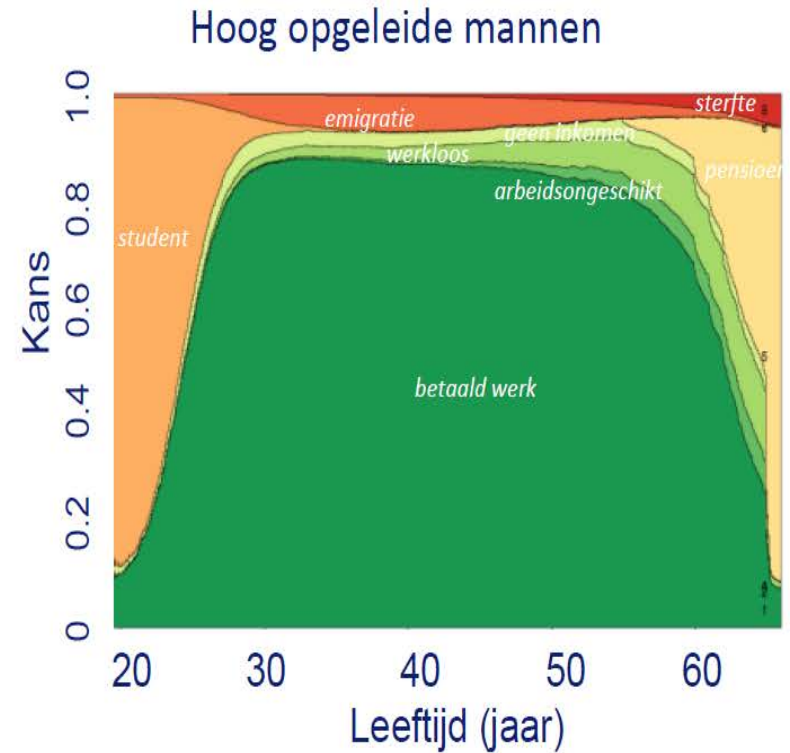
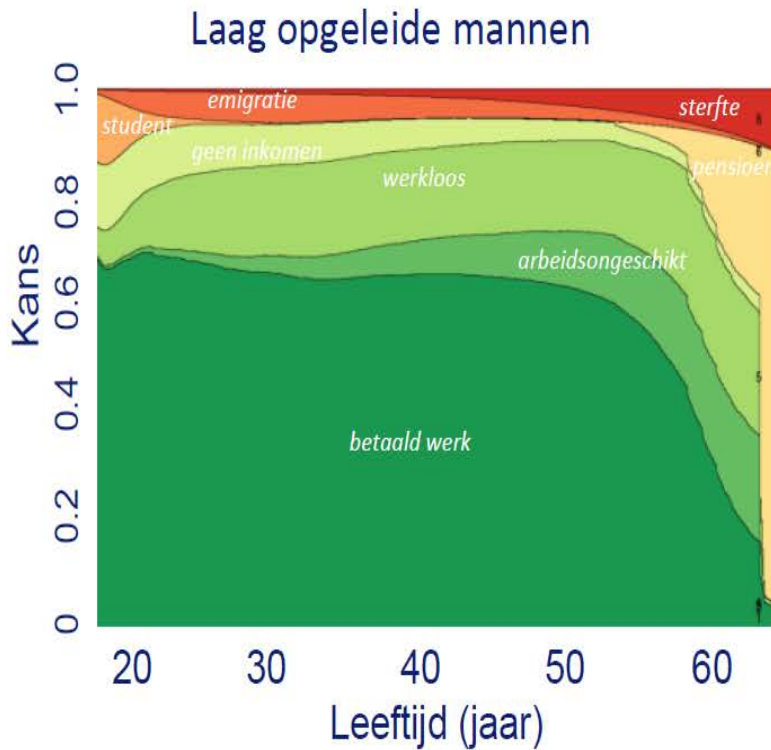

Levensverwachting bij geboorte: hoger opgeleiden leven langer in goede gezondheid (2011-2014 CBS)

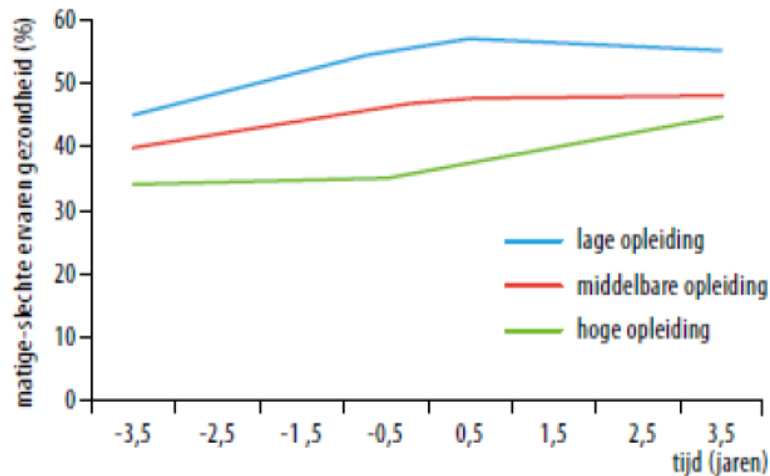
Arbeitsstatus gedurende de levensloop

Work in progress (Robroek et al.)

Verschillen in ervaren gezondheid naar SES

FIGUUR Trends in matige tot slechte ervaren gezondheid van mensen vóór en na vervroegd pensioen naar opleidingsniveau, gecorrigeerd voor leeftijd, geslacht en Europese regio.

Laagopgeleide medewerkers:

Slechte gezondheid → vroegpensioen

Hoogopgeleide medewerkers:

Vroegpensioen → slechte gezondheid

Scand J Work Environ Health 2015;41(5):441-450

doi:10.5271/sjweh.3514

Educational differences in trajectories of self-rated health before, during, and after entering or leaving paid employment in the European workforce

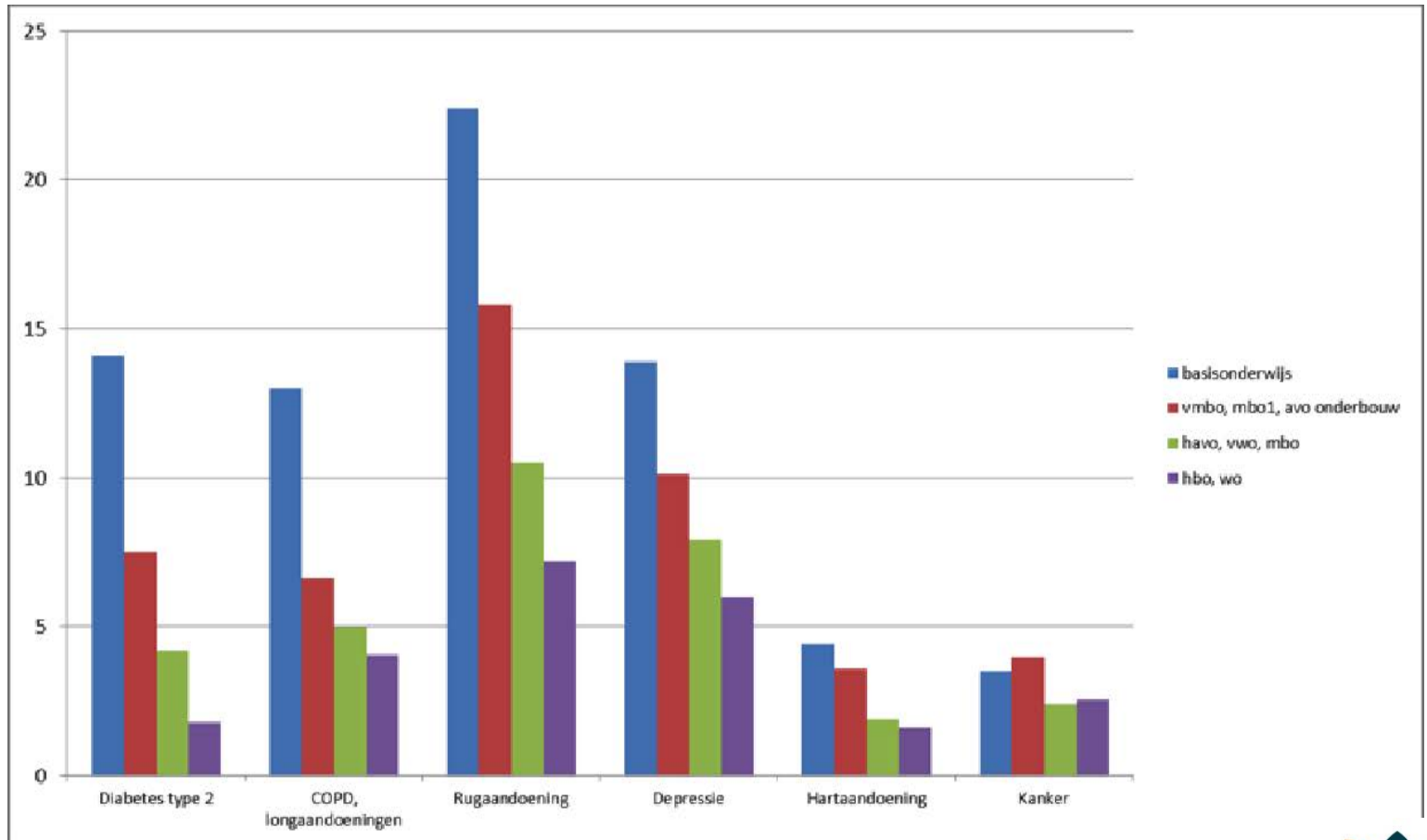
by [Schuring M](#), [Robroek SJW](#), [Lingsma HF](#), [Burdorf A](#)

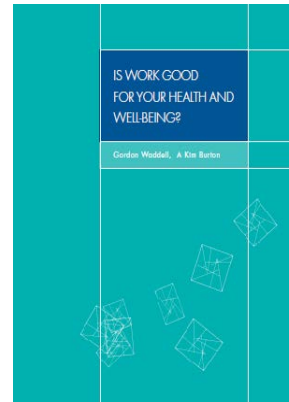
Chronische aandoeningen naar opleidingsniveau (CBS Statline 2016)

Is werk goed voor je gezondheid?

(Review Waddell & Burton, 2006)

JA:

Sterk bewijs: werk is goed voor de lichamelijke en geestelijke gezondheid en welzijn

Maakt nadelige effecten van werkloosheid op gezondheid ongedaan

Maar:

Effect afhankelijk van aard, kwaliteit en context van het werk

Werk moet veilig en aangepast zijn

Verlaging van uitkeringen zonder re-integratie in werk gaat gepaard met achteruitgang in gezondheid en welzijn (UK/USA)

Betaald werk 'als medicijn'

(Schuring et al. 2011)

Starten met betaalde arbeid →
na periode van niet werken

Gezondheid na 6 mnd

Onderdeel SF-36 (schalen 0-100)

*Effect werk
op score (sd)*

*Effect-
grootte*

Algemene gezondheidsbeleving

+ 7,0 (2,7)

+ 0,18

Lichamelijk functioneren

+ 9,2 (3,4)

+ 0,11

Pijnklachten↓

+ 11,3 (3,6)

+ 0,20

Geestelijke gezondheid

+ 11,0 (2,7)

+ 0,66

Sociaal functioneren

+ 14,2 (3,8)

+ 0,32

Vitaliteit

+ 7,8 (2,5)

+ 0,26

Rolbeperking↓ door emotioneel probleem

+ 22,7 (6,8)

+ 0,46

Rolbeperking↓ door lichamelijk probleem

+ 20,0 (6,0)

+ 0,33

Hoeveel doden vallen er in
Nederland jaarlijks door het werk?

- a. 30
- b. 300
- c. 3.000
- d. 30.000

Schatting arbeidsgebonden sterfte in NL

(van der Laan et al. 2010)

Aard van de sterfte	Omvang	Oorzaken
Arbeidsongevallen	100	Vallen, beklemming, verstikking
Kanker	1350	Asbest (800), PAK's, chroom, nikkel, kwartsstof, nachtwerk
Longaandoeningen	570	Stof, endotoxinen
Hart-vaatziekten	825	Stress, ploegendienst, fijnstof
Infectieziekten	50	Zoönosen
Miskramen	200	Reprotoxische stoffen, stress, fysiek zwaar werk
Suicide	?	Psychotrauma's en crisissituaties
Totaal	3095	

Hoeveel beroepsziekten worden er
jaarlijks door bedrijfsartsen
gemeld?

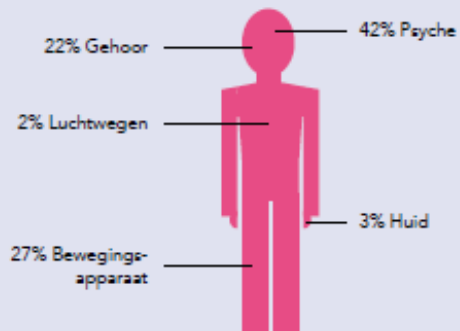
Meldingen

6270 meldingen van beroepsziekten

863 artsen hebben één of meer beroepsziekte(n) gemeld

Diagnose verdeeld naar orgaansysteem

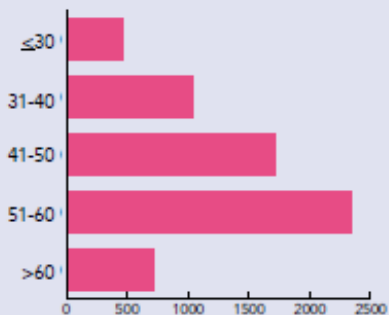
Beroepsziekten nog actueel!

Kerncijfers beroepsziekten 2017

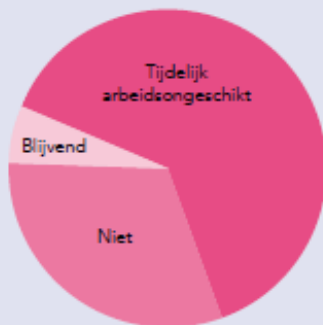

Leeftijd

Beroepsziekten vaker bij oudere werknemers

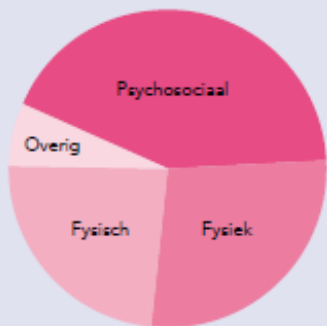

Verwachte arbeidsongeschiktheid

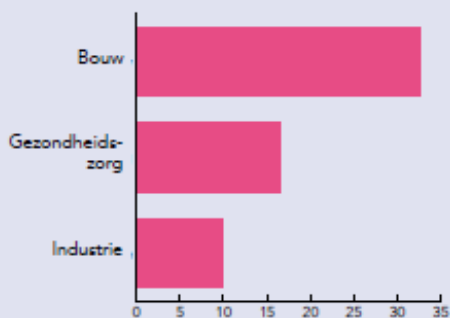
Risicofactoren

Psychosociale risicofactoren grootste oorzaak

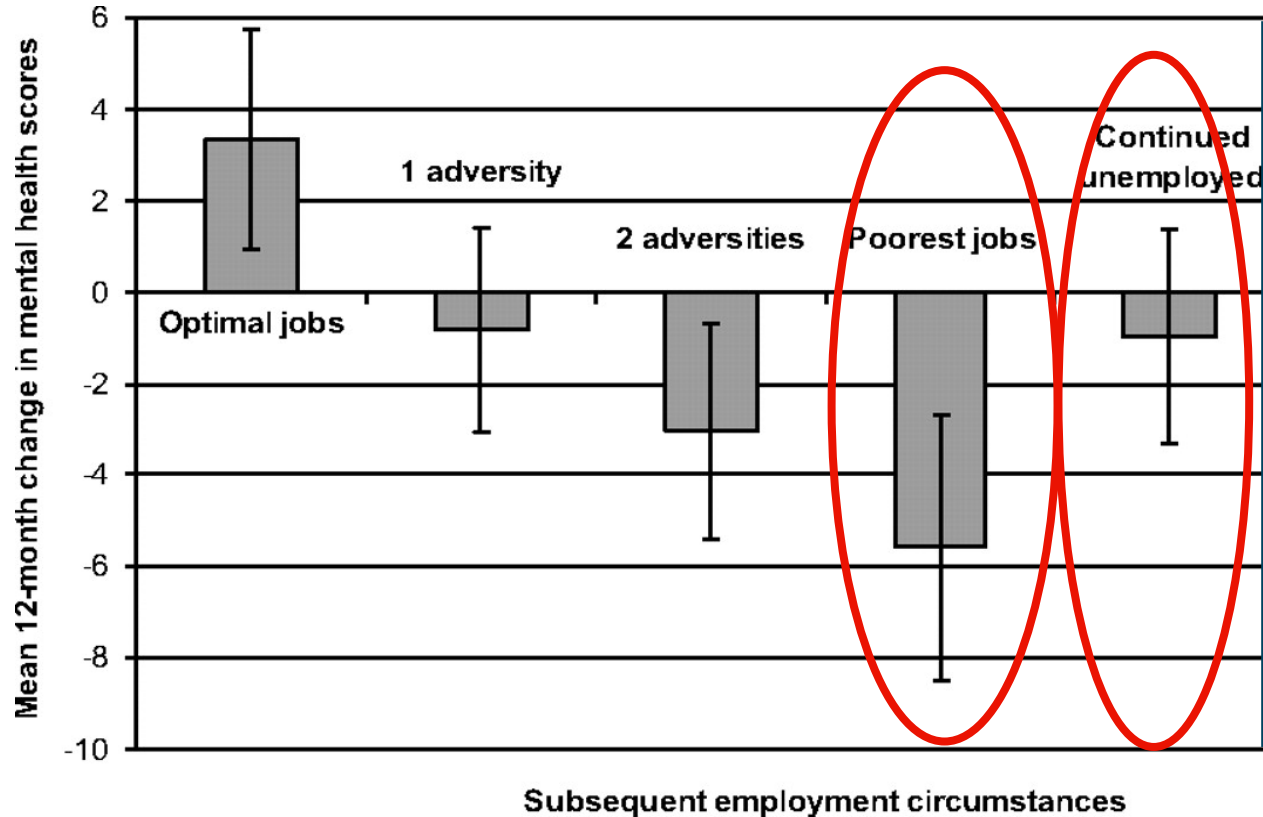
Sectoren

Top 3 sectoren met meeste beroepsziektemeldingen

Invloed werkomstandigheden op geestelijke gezondheid bij werkhervatting na werkloosheid

Butterworth P et al. *Occup Environ Med* 2011;68:806-12

Gezondheidseffecten nachtwerk

Gezondheidsraad 2017

Sterk bewijs

Suikerziekte

Hart- en vaatziekten

Slaapproblemen

Zwak bewijs

Metaboolsyndroom

Niet eenduidig

Borstkanker

Te weinig onderzoek

Overige potentiële
aandoeningen

Arbeidsparticipatie en gezondheid

SCP rapport oktober 2016

- daling in arbeidsdeelname van gedeeltelijk arbeidsongeschikten (2008: 55% → 2014: 43%)
- daling in werkende Wajongers (2008: 26% → 2014: 22%)
- selectie op gezondheid
- “survival of the fittest”

Wat te doen?

Interventies

Workplace Health Promotion
A Meta-Analysis
**Geringe verbetering van
gezondheid, werkvermogen en
productiviteit. Intensievere
interventies!**

Workplace Health Promotion
The Assessment of Health Risks with Feedback
PMO als startpunt
Ron Z. Geller, PhD, MPH, Sima Razi, MPH,
Deborah R. Bauer, MPH, PhD, Adam Aten, MPH,
Curtis S. Florence, PhD, Lisa Koonin, MN, MPH, MS,
Abby Rosenthal, MPH, Dyann Matson Koffman, DrPH, MPH,
James V. Grizzell, MBA, MA, CHES, Andrew M. Walker, MPH, CHES, the Task Force on

Am J Prev Med 2010;38(2S):S237-S262

Job-Specific Effects of 26 Dutch
Targeted Lifestyle Interventions
Hans Brug, PhD, Stef P.M. Kremers, PhD,
Johannes M. van der Wal, PhD, Lenneke van Gerugten, PhD,
Johannes van den Brink, PhD, Johan de Jong, PhD,
Johannes M. van der Wal, PhD, Birgitte Wammes, PhD,
Maartje M. van Stralen, PhD, Birgitte Wammes, PhD,
**Sociaaleconomische kunnen
Interventies kunnen
vergroten**
Magnée et al / Am J

Scand J Work Environ Health. 2018;44(2):134-146. doi:10.5271/sjweh.2017.0145
Workplace Health Promotion
**Geringe verbetering van
werkvermogen**
World meta-analysis of workplace health promotion
by Jodi A. Baker, PhD, Karin I. Proper, PhD, Natasha Kinsman, MND,
Clas-Håkan

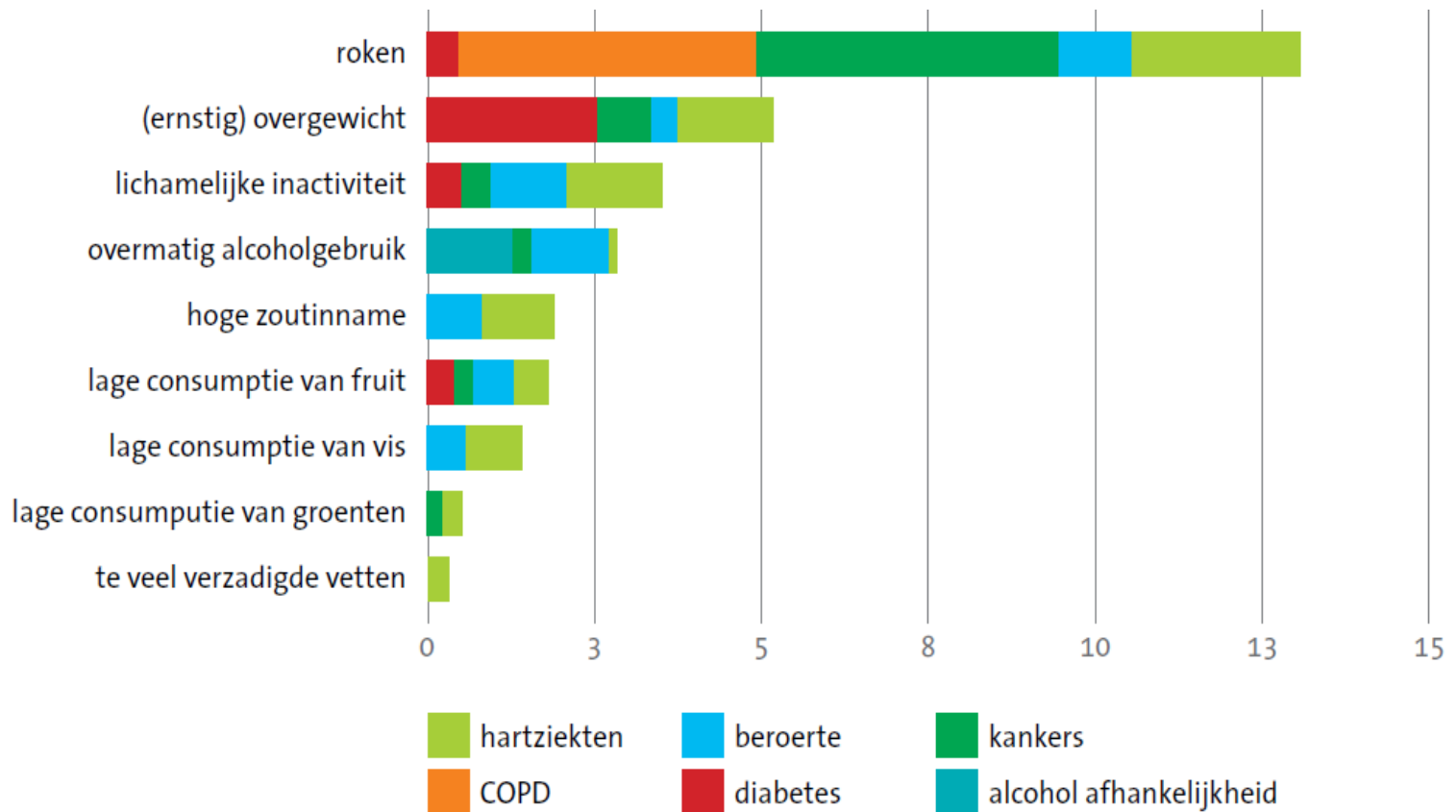

Ongunstige werkomstandigheden zijn belangrijker voor vroegtijdige arbeidsuitval dan ongezonde leefstijl.

- a. Eens
- b. Oneens

Bijdrage van risicofactoren aan de ziektelast (RIVM 2016)

Effecten leefstijlinterventies op werkgerelateerde uitkomsten: meta-analyse

Uitkomst:	N studies	Goede Kwaliteit studies, effect-size	N studies	Mindere kwaliteit studies, effect-size
Gezondheid	5	0.22	3	0.29
Ziekteverzuim	8	0.11	4	0.37
Productiviteit	3	0.14	2	0.54
Werkvermogen	1	0.10	1	0.41
totaal	10	0.14 = klein	8	0.41

Betekenis effect-size:

0 - 0.32 = klein

0.33 - 0.55 = gemiddeld

0.56 - 1.20 = groot

(2013, Rongen e.a.)

Welke factoren bepalen werkvermogen?

(Burdorf 2013)

Werkfactoren	Risico op verminderd werkvermogen odds ratio
Disbalans tussen werk en privé	4,0
Op de hoogte van en bijdrage aan organisatiedoelen	2,6
Hoge werkdruk	2,2
Gebrek aan waardering vanuit organisatie	2,2
Negatief m.b.t. rol leidinggevende	2,1
Gebrek aan waardering vanuit cliënten	2,0
Fysiek zwaar werk	2,0
Gebrek aan afwisseling	1,9
Gebrek aan regelmogelijkheden	1,7
Onvoldoende salaris gegeven inzet	1,4

Gecorrigeerd voor geslacht, leeftijd en opleidingsniveau

Disbalans werk – privé ?

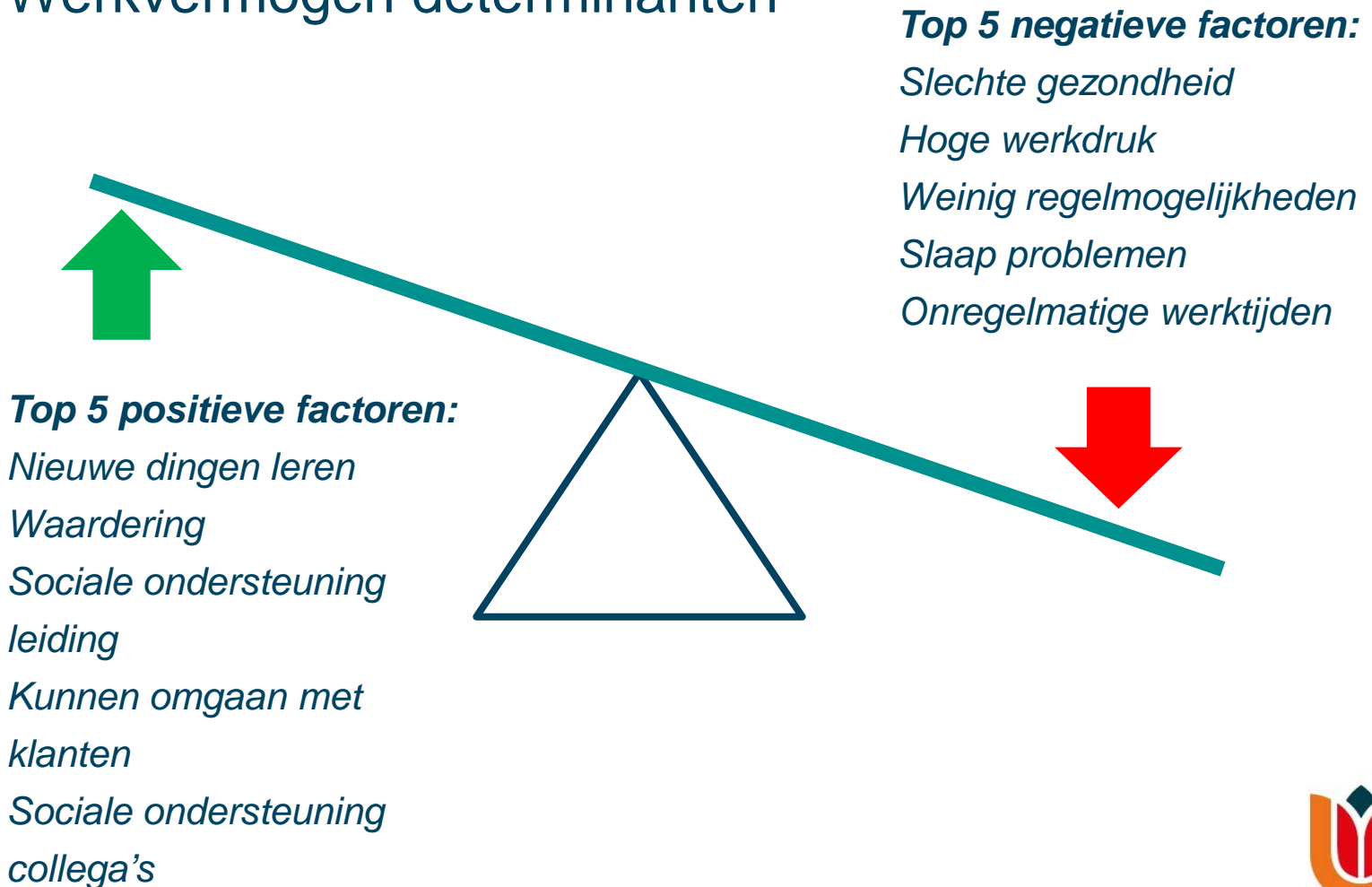

Aanpak duurzame inzetbaarheid

Werkvermogen determinanten

Preventief Medisch Onderzoek (PMO)

NVAB: Sluiter, Weel & Hulshof, 2013

PMO van werkenden betreft het vrijwillig preventief medisch onderzoek van werkenden, de bespreking met de werknemer van de uitslag, en het op basis hiervan geven van adviezen en uitvoering van of verwijzing voor interventies.

3 kerndoelen:

1. Preventie van beroepsziekten en arbeidsgebonden aandoeningen

2. Het bewaken en bevorderen van de gezondheid in relatie tot het werk

3. Het bewaken en verbeteren van het functioneren/inzetbaarheid van individuele werknemers

Leidraad PMO

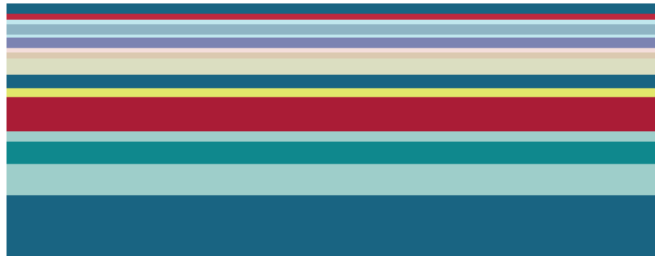

Leidraad Preventief medisch onderzoek van werkenden

Juni 2013

Auteurs
prof. dr. Judith Sluiter, dr. André N.H. Weel¹, prof. dr. Carel Hulshof²

¹ KMKA/Coronel Instituut voor Arbeid en Gezondheid, AMC, Amsterdam
² Kwaliteitsbureau NVAE, Utrecht

Rapport 13-01

Hulpdocumenten voor bedrijfsartsen bij de ontwikkeling en uitvoering van preventief medisch onderzoek bij werkenden

Dr. Judith K. Sluiter, UHD, PI
Prof.dr Carel T.J. Hulshof, UHD

Kenniscentrum Medische Keuringen in Arbeid,
Coronel Instituut voor Arbeid en Gezondheid
Academisch Medisch Centrum
Meibergdreef 9, 1105 AZ Amsterdam
Tel: 020-566 2735 / 5385
Email: kmka@amc.nl; j.sluiter@amc.nl, c.t.hulshof@nvab-online.nl

Versie: 25 Maart 2013

Leidraad PMO van werknemers bij blootstelling aan gevaarlijke stoffen

Ontwikkeling psychische module PMO

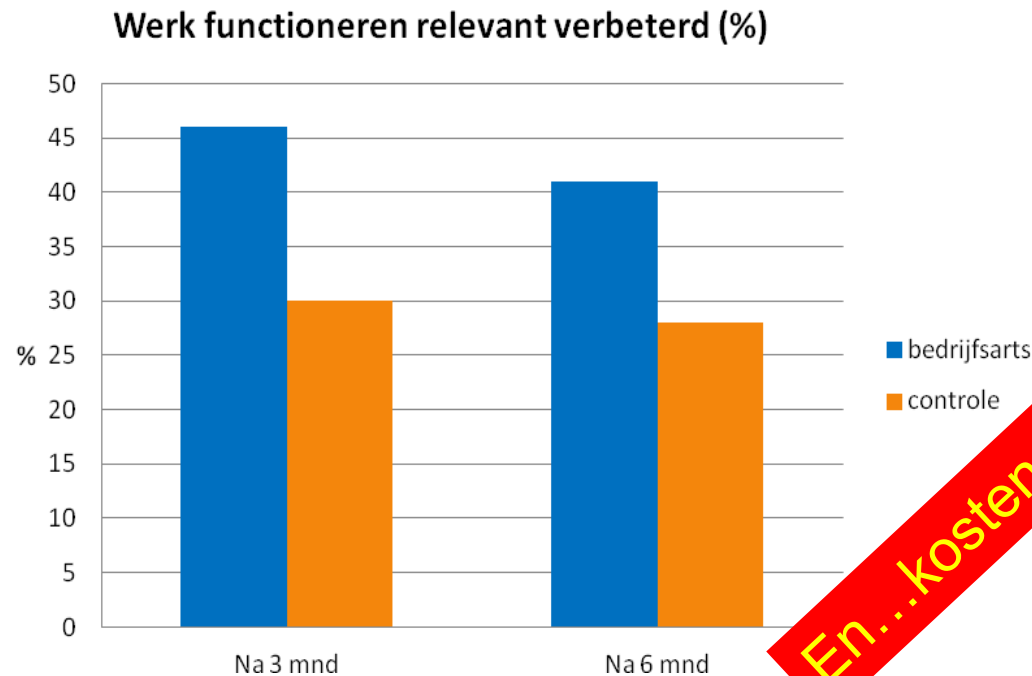
(Gärtner et al. 2012)

- Ontwikkeling beroepsspecifieke vragenlijst voor werfunktioneren succesvol
- Goed bruikbaar en hanteerbaar in praktijk
- Psychische module verhoogt hulpzoekgedrag bij verminderd werfunktioneren
- Effectief in vermindering problemen met werfunktioneren

Business case: na PMO aanzienlijk hoger percentage werknemers verbetering in werkfunctioneren

En...kosten besparend!!

AMC, Coronel Instituut / Trimbos Inst, 2012,2013
Promovendi Fania Gärtner, Sarah Ketelaar, Cindy Noben

Hou houden we werknemers gezond aan het werk ?

Arbeidsomstandigheden:

⇒ sturen op verbeteren werkomstandigheden

Gezondheid:

⇒ sturen op verbeteren gezondheid (incl. leefstijl), behoud werkvermogen bij gezondheidsproblemen, aanpassing werk (PMO!)

Human Resources beleid:

⇒ sturen op werk-prive balans, duidelijkheid organisatiedoelen, waardering vanuit leiding, 'good jobs'

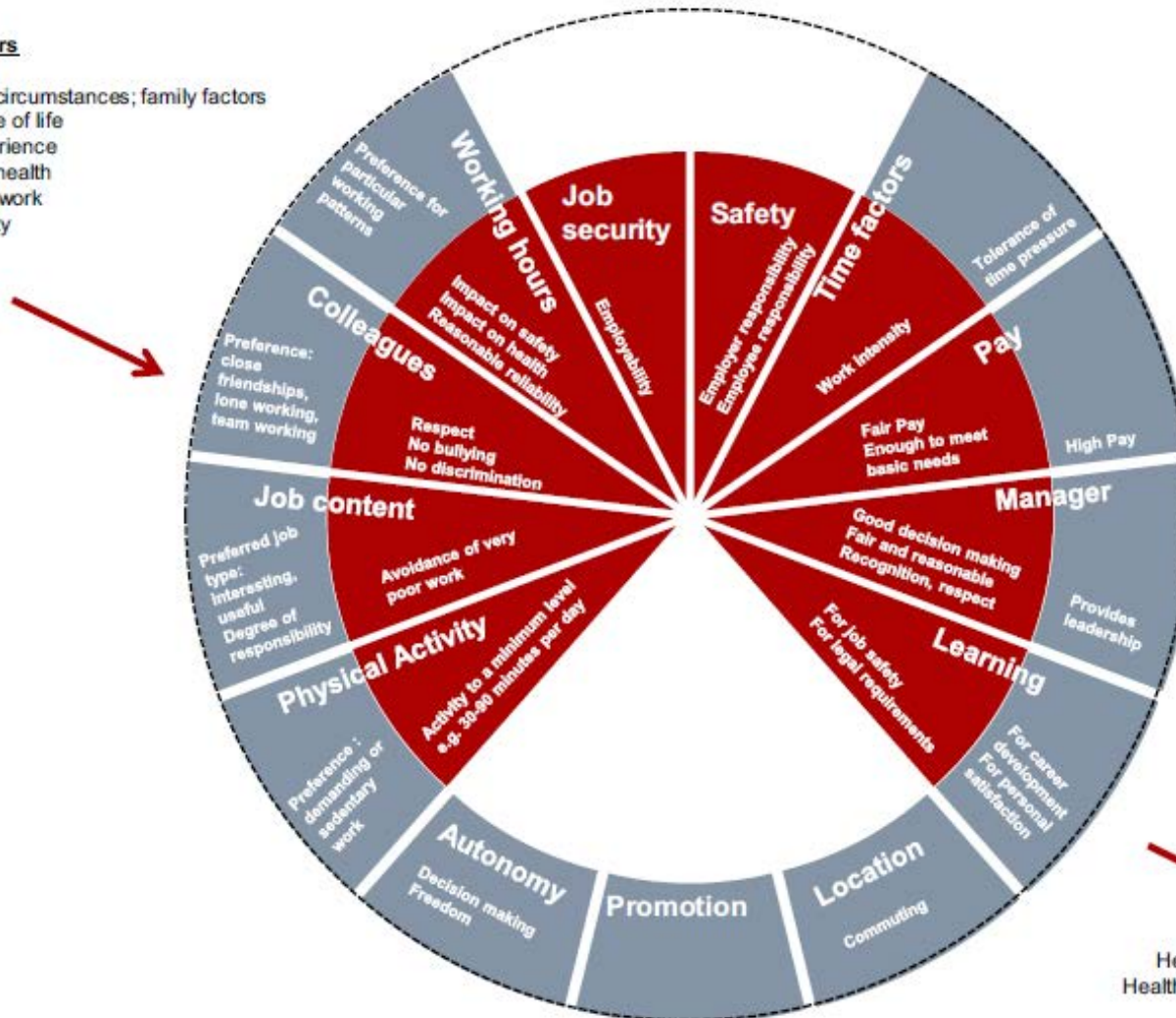

Model voor kwaliteit van werk

(Jones W, Haslam R, Haslam C. What is a 'good' job? Modelling job quality for blue collar workers, Ergonomics 2016)

Influencers

Personal circumstances; family factors
Age, stage of life
Past experience
Personal health
Nature of work
Personality
Gender

Core features

These are important contributors to job quality for all workers

Job fit features

These contribute to job quality when they are matched with the individual doing the job

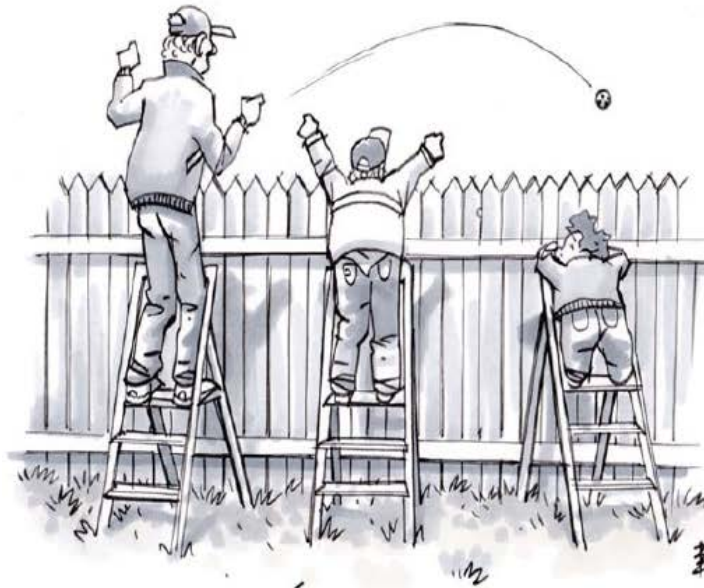
Outcomes

Health, wellbeing – positive impact
Health, wellbeing – no adverse impact

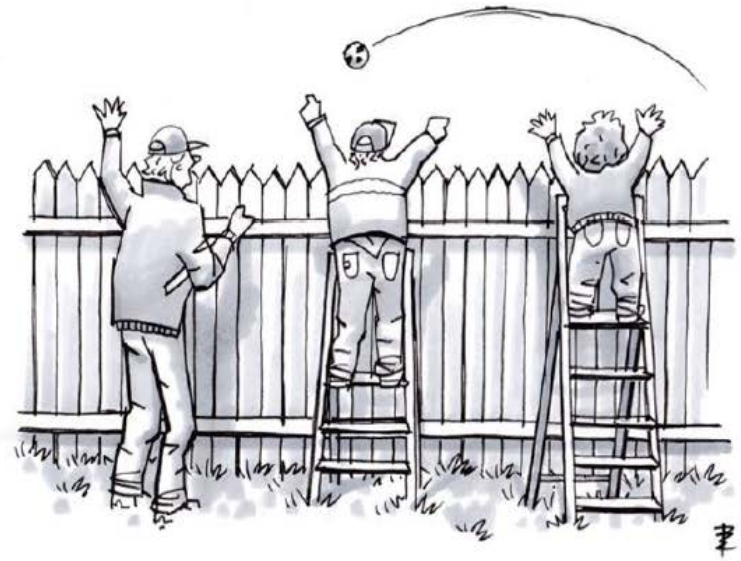

Capability benadering

Gelijke middelen

Gelijke mogelijkheden

Dank u wel!

Prof.dr. Carel Hulshof

c.t.hulshof@amc.nl

c.hulshof@nvab-online.nl

